

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

DESCONSTRUINT LES XARXES SOCIALS: CIBERMASCULINITATS I VIOLÈNCIES DE GÈNERE.

DECONSTRUCTING SOCIAL NETWORKS: CYBERMASCULINITIES AND GENDER VIOLENCE

AUTORIA

Brenda Bär Kwast
0000-0002-4263-4007
Universitat de Barcelona
Departament de Teoria i Història de l'Educació. Facultat d'Educació
brendabar@ub.edu

Judith Muñoz-Saavedra
0000-0002-2733-0988
Universitat de Barcelona
Departament de Didàctica i Organització Educativa. Facultat d'Educació
judithmunoz@ub.edu

RESUM

Aquesta proposta d'innovació aborda la construcció de masculinitats tòxiques entre joves a través dels entorns digitals, centrant-se en la influència de youtubers en la normalització de comportaments misògins. Mitjançant l'aprenentatge basat en reptes (ABR) i l'aprenentatge servei (ApS), futurs educadors socials analitzen la construcció de masculinitats i violències masclistes en els youtubers amb més visualitzacions, creant un podcast per sensibilitzar i abordar aquesta problemàtica des del món educatiu. Les conclusions destaquen la millora de la consciència crítica i l'adquisició d'eines pràctiques per tractar aquestes qüestions.

ABSTRACT

This innovation proposal addresses the construction of toxic masculinities among young people through digital environments, focusing on the influence of YouTubers in normalizing misogynistic behaviors. Using challenge-based learning (CBL) and service-learning (SL), future social educators analyze the construction of masculinities and gender-based violence in the most-viewed YouTubers, creating a podcast to raise awareness and address this issue within the educational sphere. The conclusions

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

highlight an improvement in critical awareness and the acquisition of practical tools to tackle these issues.

PARAULES CLAU

Masculinitats, violència de gènere, formació d'educadores, youtubers,

KEYWORDS

Masculinities, gender violence, training of educators, youtubers,

DESENVOLUPAMENT

Introducció

La violència de gènere i la seva relació amb la masculinitat hegemònica en els entorns digitals és una preocupació social creixent, així com un àmbit d'estudi cada vegada més rellevant. La creixent onada reaccionària d'idees antifeministes preocupa tant a les universitats que s'ocupen de la formació inicial a professionals de l'educació, com a les docents en actiu que treballen de manera directa amb infants i joves. Estudis recents han posat en evidència diverses manifestacions de sexisme i masclisme entre estudiants de magisteri, i han destacat que la joventut consumeix informació principalment a través de líders d'opinió digitals, com youtubers i streamers, que sovint utilitzen un estil comunicatiu desenfadat on es normalitzen comentaris misògins, el gendertrolling i es reforça la masculinitat hegemònica i tòxica (Muñoz, 2024).

L'emergència de postures antifeministes en xarxes sociodigitals es caracteritza per una sofisticació argumental i cognitiva més gran, en la qual alguns creadors de contingut masculins articulen una retòrica antifeminista per convèncer els seus seguidors sobre la suposada fal·làcia que representa el feminisme (Gutiérrez Vargas, 2024). En concret, els youtubers i streamers masculins més populars tendeixen a reproduir estàndards de masculinitat hegemònica caracteritzats per l'Individualisme marcat; agressivitat; presumir i el narcisisme sexual; actituds antifeministes i misògines, homofobes, xenofòbia i racisme (Simancas i Vera, 2022).

Segons Aran-Ramspott et al. (2018) els youtubers són part de la cultura de les adolescents com influencers que els inicien en productes multimèdia pensats per ells, valoren d'ells la sensació d'autenticitat, accessibilitat i intimitat que comparteixen amb les persones que els segueixen. Per aquestes autores, les persones joves no els veuen com a models de valors influencers, sinó que mantenen

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

certa distància d'ells quan tenen una actitud crítica. Justament, Gutiérrez-Martín et al. (2019) alerten sobre la manca de crítica d'adolescents sobre el contingut que consumeixen. Per tant, veiem que si no es desenvolupen aquestes actituds crítiques, poden ser un risc que pot influir negativament als joves, especialment als homes.

Aquesta realitat és especialment preocupant en l'escenari en el qual ens trobem, on segons un dels darrers estudi del CEO a Catalunya (CEO, 2024) es veu com les poblacions joves d'entre 16 i 24 anys es dona una major polarització d'opinions sobre qüestions de gènere, que en franjes d'edat més altes. Per posar alguns exemples, el 54% dels joves homes entre 16 i 24 anys creu que "el feminisme ha anat massa lluny", mentre només ho pensen un 34 % de les dones de la mateixa franja d'edat. També un 59% dels joves, de la mateixa franja d'edat pensen "que les denúncies de dones són falses", quan en el cas de les dones es tracta d'un 28 %. El que s'observa és un creixement d'idees antifeministes en les poblacions més joves d'homes.

Davant d'aquesta realitat les facultats d'educació no són un oasis aliè. un estudi fet a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona (Muñoz, 2024) recull un bon nombre d'idees antifeministes que circulen per les aules on es formen els futurs educadors socials, mestres, pedagogs entre d'altres. L'estudi de Carretero i Nolasco (2019) revela que pràcticament la totalitat de futurs homes mestres presenten, amb major o menor intensitat, actituds sexistes hostils. Els resultats obtinguts per Bonilla-Algovia (2021) també identifiquen actituds i comportaments propis d'un sexisme ambivalent entre el futur professorat: un sexisme hostil que reforça el poder masculí castigant les dones que el desafien, i un sexisme benivolent que recompensa les dones que adopten rols de gènere restrictius i subordinats.

Davant la importància d'abordar aquestes qüestions en la formació de professionals de l'educació, aquesta proposta d'innovació docent ha tingut com objectiu treballar una perspectiva crítica sobre la construcció de la masculinitat amb les persones que s'estan formant com educadores socials. De manera que aquestes puguin esdevenir persones més crítiques i alhora puguin comprendre millor la formació de la masculinitat en les persones joves amb qui podrien treballar en un futur. De manera que puguin pensar noves maneres d'abordar el treball de les malestars de gènere que es generen a l'actualitat i les violències que originen.

Context

De la mà del projecte INDOVIG *#Challenging MAS(K): Cibermasculinitats i violències de gènere a la formació del professorat*, es decideix introduir una proposta per treballar les violències de gènere de manera més específica amb l'alumnat del grau d'Educació Social. A més, aquesta proposta compta amb l'acompanyament d'una referent del programa RIMDAe de la Facultat d'Educació que dona suport a l'impuls

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

de projectes d'innovació docent en clau d'Aprenentatge Basat en Reptes, i un grup de professorat interessat en compartir experiències.

La proposta s'implementa en l'assignatura "Comunicació Social i Interpersonal en l'Exercici Professional" del 4t curs del grau d'Educació Social. Aquesta assignatura ja incorpora metodologies actives i participatives, i els estudiants valoren positivament el treball en equip i l'aplicació dels coneixements a la realitat. No obstant això, es detecta una necessitat de reflexió més profunda sobre l'ús personal de les xarxes socials per part dels estudiants i una millor connexió entre els continguts teòrics i la seva aplicació en la pràctica professional.

Competències del grau d'Educació Social relacionades:

- Analitzar i interpretar la realitat social i educativa.
- Intervenir en els processos de socialització i educació formal i no formal.
- Promoure la igualtat d'oportunitats i combatre la discriminació.
- Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació.

Competències concretes que es treballen a l'assignatura:

- Analitzar els processos de comunicació en els contextos socials i educatius.
- Aplicar estratègies de comunicació interpersonal eficaços.
- Fomentar l'ús responsable i ètic de les xarxes socials.
- Promoure la igualtat de gènere en la comunicació.

Justificació i objectius

En l'actual context educatiu, és fonamental proporcionar als estudiants eines que els permetin analitzar críticament el seu propi ús de les xarxes socials i la construcció de gènere que es deriva d'aquest ús. Així com implicar-se a buscar maneres de contribuir a la creació d'accions sensibilitzadores. Per tant, es busca que les estudiants puguin:

- Analitzar i descriure les principals formes de manifestació de les masculinitats tòxiques i violències de gènere en streamers als espais digitals.
- Aprendre tècniques de recerca i de treball en equip.
- Difondre els resultats de la recerca amb la finalitat de conscienciar sobre masculinitats tòxiques i violències de gènere i treballar per a l'empoderament de masculinitats alternatives i igualitàries.

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

- Generar propostes educatives per a la prevenció de la violència masclista als espais digitals i per

Descripció de la innovació

El Projecte pretén combinar elements de l'Aprenentatge Basat en Reptes (ABR), disseny metodològic que ha seguit la proposta, amb les aportacions que pot suposar l'Aprenentatge Servei (ApS) en clau de construir un darrer repte que tingui un impacte social. L'aprenentatge basat en reptes (ABR) és una metodologia educativa innovadora que busca involucrar activament els estudiants en l'aprenentatge mitjançant la resolució de problemes reals que suposen la definició d'un repte i implementació d'una solució (Observatorio de Innovación Educativa, 2015). L'aprenentatge servei pot contribuir a buscar l'aportació social dels reptes, en tant que projecte que busca que les estudiants aprenguin donant resposta a mitjançant una acció de servei a necessitats reals de l'entorn (Puig et al. 2009). Durant aquesta proposta es busca observar com aquestes metodologies s'enriqueixen, buscant els seus punts de connexió, així com les seves diferències.

Es treballa amb tot el grup classe assumint el repte de manera conjunta. Tot i així es crea una divisió en 11 subgrups de treball d'entre 4-5 persones per distribuir les tasques.

Procés

0. Sensibilització inicial i presentació del projecte.

Iniciem aquesta actuació presentant la proposta a l'alumnat d'Educació Social mitjançant una sessió de sensibilització a càrrec de la Investigadora Principal del Projecte CiberMask amb els resultats del projecte fins al moment. En aquesta primera sessió l'alumnat treballa sobre les dades sobre l'auge d'idees antifeministes en joves, extractes de declaracions masclistes de Tiktokers i youtubers analitzats en projectes anteriors. També s'incorpora una dinàmica on poden conèixer les idees antifeministes recollides al seu propi campus. En aquesta dinàmica han de situar amb quines idees podrien ser més properes i quines han sentit.

Aquesta sessió es valora molt interessant per fer un primer apropament a la problemàtica i situar la seva importància en l'alumnat.

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

Fig. 1. Sessió de presentació. Font: Elaboració pròpia

En aquesta sessió es presenten els diferents reptes que es planteja que puguin assumir durant el projecte i sobre els quals es comença a treballar. Es proposa que siguin el mateix grup d'estudiants el que s'impliqui en una recerca com a grup classe per analitzar la construcció de la masculinitat i les violències masclistes presents en els vídeos de youtube dels creadors de contingut amb més impacte a les joves. Es busca que puguin col·laborar de manera real amb la recerca activa actualment al projecte CiberMask i aportar dades rellevants a la recerca. També es proposa que puguin fer una difusió al campus d'aquestes dades i reflexionar sobre possibles actuacions educatives davant d'aquesta realitat.

Fig. 2. Reptes a superar durant el projecte. Font: Elaboració pròpia

1. **Construcció dels indicadors i mostra.**(2 sessions):

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

Presentació dels objectius i repte. S'obre un diàleg sobre la importància de la perspectiva de gènere en les xarxes socials.

Construcció dels indicadors:

Es presenten els criteris de Muñoz-Saavedra, Cruz-Hernández, Jarauta, i Calduch, (2024) per identificar violències masclistes i masculinitats tòxiques en TikTokers. Es revisen els diferents criteris per veure si els comparteixen. A partir d'un buidat de possibles referències acadèmiques sobre criteris, es deixa una sessió per buscar afegir nous criteris i construir una taula d'indicadors que sigui compartida per tota la classe. Es dur a terme un debat conjunt sobre quins criteris finalment s'adopten per part de la classe, es construeix la taula d'observació i les definicions. Es busquen quines subcategories i indicadors poden ser concrecions de les categories principals proposades per les autores.

En grup classe acaba proposant 3 noves categories i 7 noves subcategories que enriqueixen la pauta d'observació inicial: ciberassetjament, ridiculització rol femení, falta de domesticitat masculina, racisme i eurocentrisme, fratria (solidaritat masculina), homofòbia per lgtbiq+fòbia, masculinitat pseudoalternativa, narratives sobre la hipergàmia, sexualització de menors d'edat.

MACROCATEGORIA	CATEGORIA	Subcategoria
Cànons de bellesa/ Reproducció de rols i estereotips	Domesticitat femenina	
	Promoció del cos normatiu femení i masculí	
	Ús del llenguatge sexista	
	Falta de domesticitat masculina	
	Ridiculitzar el rol femení	
	Narratives sobre la hipergàmia	
	Victimisme/Defensa drets homes	

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

Racisme i eurocentrisme		
Masculinitats	Hegemònica	Rudeses
	Hegemònica	Força
	Hegemònica	Protecció
	Hegemònica	Determinació
	Hegemònica	Solidaritat masculina
	Masculinitat tòxica	Violència de gènere
	Masculinitat tòxica	Dominació
	Masculinitat tòxica	LGTBIQ+fòbia
	Spornosexual/ hedonisme	Autocura
	Spornosexual/ hedonisme	Cosificació del propi cos
	Masculinitat alternativa	
	Masculinitat pseudoalternativa	
Relacions de poder	Submissió	
	Relacions de poder	
	Autosubmissió	
	Objecte passiu	
	Subjecte desitjant	
	Personatge producte	
	Cosificació sexual	
	Hipersexualització/ erotització	
	Incitació conductes perjudicials	

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

Violència tradicional- marginació- explotació	Violència física	
	Intimidació/ amenaces	
	Menyspreu / humiliació	
Dinàmiques d'amor	Gelosia i control	
	Retòrica de l'amor romàntic	Idealització
	Gelosia i Control	
	Dinàmiques tòxiques de parella	
	Amor amb renúncia	
	Dependència emocional	
Exposició menor d'edat		

Taula 1. Categories finals proposades. Font: Muñoz-Saavedra, Cruz-Hernández, Jarauta, i Calduch, (2024) amb les propostes de l'alumnat incorporades

Aquestes s'acorden amb la classe, es categoritzen i es crea una taula d'excel en el qual es podrà recollir l'anàlisi.

Selecció de la mostra:

En la següent sessió es treballa sobre la selecció de la mostra. Els diferents grups proposen criteris de selecció:

- Major nombre de seguidors a Youtube i Twitch.
- Té contingut polèmic sobre la temàtica.
- S'analitzen els vídeos amb més visualitzacions de cadascun, assumint que són els que han generat major impacte.
- Excloem els canals fets per menors d'edat.

Cada persona de la classe haurà de visionar i analitzar 2 h de contingut. Per tant podrem cobrir 110 hs de contingut. Donat que molts dels youtubers amb més seguidors són gamers, es proposa fer la recerca abordant 2 perfils a la mostra: per una banda cada grup analitzarà 1 del grup dels que tenen més seguidors.

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

Cobrirem els 10 amb més seguidors a Youtube i a Twitch. Per altra banda, es fa una mostra intencionada d'aquells que poden tenir contingut més polèmic. Fem aquesta doble tria per poder obtenir per veure si aquells que semblen més inocus perquè es dediquen al món del joc, realment ho són, i també per tenir prou informació per generar contingut sensibilitzador i poder fer una comparació.

S'analitzen el següent llistat de creadors de contingut:

Youtuber	Nombre seguidors
Wall Street Wolverine	766 K
Auronplay	29,1 M
ElrubiusOMG	40,3M
Illojuan	2,28M
ElrubiusOMG	40,3M
Un tio blanco hetero	518,4k
TheGref	18,8M
AlphaSniper97	4,79M
Willyrex	17,1M
Yosoyplex	13.9M
Roma Gallardo	1,64M
Wismichu	8.9M
Dalas Review	11.2 M
The wild project	5,7 M
El Xokas	4,1 M
Luzugames	11,1 M
Luisito comunica	43,3 M
Dj Mario	9,58M
Vegetta777	34,1M
Ruben Gisbert	621K
Ibai Llanos	12,2 M
Nil Ojeda	4,4M
Trollino	22M
Llados	785 k

Taula 2. Mostra final seleccionada pel grup. Font: Elaboració pròpia

2. Anàlisi de les xarxes:

- Anàlisi de xarxes socials pròpies (1 sessió i treball autònom): Anàlisi grupal a classe d'un vídeo per acordar possibles interpretacions. Treball

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

autònom dels grups per analitzar 2 hs de contingut assignat omplint la base de dades.

Sessió de presentació de les conclusions al grup gran i discussió en grup gran dels resultats de l'anàlisi. Pluja d'idees d'identificació de patrons comuns.

3. Elaboració de la proposta de conscienciació:

- Es proposa la gravació d'un podcast a la Facultat d'Educació en el marc del 25 de Novembre, Diada contra les violències masclistes.

Es decideixen 3 temàtiques a abordar: construcció de la masculinitat, idees antifeministes i abordatge educatiu. Cada grup prepara una intervenció aprofitant les seves dades i seleccionant exemples dels creadors de contingut analitzats.

Fig. 3. Gravació del podcast amb el suport de RàdioMundet.

4. Hackatò de propostes educatives (pendent):

Participació en una hackatò per idear propostes educatives originals que puguin donar resposta a la problemàtica de gènere amb nois adolescents. Les estudiants d'Educació Social implicades al projecte seran possibles mentores dinamitzadores de la hackatò per a alumnat del grau de mestre i màster de professorat.

Avaluació:

L'alumnat ha lliurat una memòria de recerca amb les dades i la secció gravada del podcast com a possibles evidències. A més han fet una coavaluació entre grups del seu procés

Conclusiones

A partir de les enquestes realitzades pre i post actuació i les reflexions dels estudiants al podcast, podrem obtenir resultats sobre la innovació. Encara no ha

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

estat possible analitzar-los, donat que és una actuació que ha finalitzat durant el darrer semestre. També resta pendent una validació i anàlisi de la recerca aportada pels estudiants sobre els youtubers perquè pugui ser una aportació real al projecte sobre masculinitats en marxa.

S'observa per part del professorat i en valoracions amb alumnat que ha suposat:

- Major consciència crítica sobre les dinàmiques de gènere en els entorns digitals. Han après a identificar i analitzar les manifestacions de la violència de gènere i la masculinitat hegemònica en les xarxes socials, cosa que els permetrà abordar aquestes qüestions de manera més efectiva en la seva futura pràctica professional.
- Desenvolupament d'Eines Pràctiques com l'anàlisi crítica de les xarxes socials, la creació de continguts educatius com podcasts, i la participació en hackatons per desenvolupar propostes educatives innovadores.
- S'observa l'encaix entre metodologies com l'ABR i ApS en la formació dels educadors socials.

Aquestes conclusions i aportacions subratllen la importància i l'impacte positiu del projecte en la formació dels educadors socials, preparant-los millor per als desafiaments contemporanis i contribuint a la construcció d'una societat més justa i igualitària.

REFERÈNCIAS BIBLIOGRÀFIQUES:

Aran-Ramspott, S., Fedele, M., & Tarragó, A. (2018). Funciones sociales de los youtubers y su influencia en la preadolescencia. *Comunicar*, 57(XXVI), 71-80. <https://doi.org/10.3916/C57-2018-07>

Bonilla-Algovia, E. (2021). Acceptance of ambivalent sexism in trainee teachers in Spain and Latin American countries. *Anales de Psicología*, 37(2), e441791. <https://doi.org/10.6018/analesps.37.2.441791>

CEO (2024). *Enquesta Sociopolítica 2024-2*. Centre d'Estudis d'Opinió. Generalitat de Catalunya.

del-Pino-Díaz, D. (2023). Expresiones antifeministas en YouTube. Un análisis discursivo del youtuber Roma Gallardo. *CIC. Cuadernos de Información y Comunicación*, 28, 159-177. <https://doi.org/10.5209/ciyc.85407>

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

Carretero Bermejo, Raúl; and Nolasco Hernández, Alberto. "Sexisme i formació inicial del professorat". *Educar*, vol. VOL 55, no. 1, pp. 293-10, <https://raco.cat/index.php/Educar/article/view/348892>.

Gutiérrez, José. (2024). En nombre de la evidencia: la conformación de ideologías masculinas en YouTube a través de una retórica "objetiva" antifeminista. *La Manzana de la Discordia*, 17(1), e20412607. <https://www.doi.org/10.25100/lamanzanadeladiscordia.v17i1.12607>

Muñoz Saavedra, J. (2024). *La reconfiguración del curriculum oculto. Discursos antifeministas entre estudiantes de educación*. X Congreso Internacional en Contextos Psicológicos, Educativos y de la Salud.

Muñoz-Saavedra, J., Cruz-Hernández, A., Jarauta, B., i Calduch, I. (2024). Dinámicas y expresiones de la violencia de género en TikTok: viejos roles, nuevos lenguajes. En *Investigar la infancia en el escenario pandémico: retos, hallazgos y propuestas desde las ciencias sociales* (pp. 205-216). Octaedro.

Observatorio de Innovación Educativa del Tecnológico de Monterrey. (2015). *Reporte EduTrends. Aprendizaje Basado en Retos*. Tecnológico de Monterrey. <https://bit.ly/3ufhgh8>

Puig, J.M. et al (2009). *Aprendizaje Servicio (ApS). Educación y compromiso cívico*. Graó.

Simancas González, E., i Vera Balanza, M. T. (2022). Youtubers como modelos de masculinidad tóxica. *IC Revista Científica De Información Y Comunicación*, (19), 363-384. <https://doi.org/10.12795/IC.2022.I19.17>